FEE Suomen lausunto valtioneuvoston selontekoon VNS 7/2024 vp

Viite: Sivistysvaliokunnan lausuntopyyntö 6.2.2025
Asia: VNS 7/2024 vp Valtioneuvoston selonteko YK:n kestävän kehityksen toimintaohjelma Agenda2030:n toimeenpanosta

Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi kiittää lausuntomahdollisuudesta ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

1. Ekologinen kestävyys kestävän kehityksen perustaksi

Selonteko esittelee johdannossa ekologisen kestävyyden rinnakkain muiden kestävän kehityksen osa-alueiden, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyyden, kanssa. Johdannossa nostetaan kiitettävästi esille myös ympäristökuormituksen vähentämisen tärkeys.

Todellisuudessa kestävän kehityksen periaatteiden jalkautuminen, kuten kestävän elämäntavan mukainen toiminta ja siten myös ympäristökuormituksen vähentäminen, on vielä varsin kaukana todellisuudesta. Suomalaiset kuluttavat vuosittain laskennallisesti oman osansa maapallon vuodessa tuottamista luonnonvaroista noin kolmessa kuukaudessa. Suomi on yhdessä muiden maailman maiden kanssa sitoutunut YK:n Pariisin ilmastosopimukseen ja Montrealin luontokokouksen tavoitteisiin ja siten ekologisen jalanjäljen huomattavaan pienentämiseen. Ylikulutus on juurisyy maailmanlaajuisille kriiseille, ilmastonmuutokselle ja luontokadolle.

FEE Suomi esittää, että ekologinen kestävyys nostettaisiin selonteossa kestävän kehityksen perustaksi ja läpileikkaavasti keskeisempään huomioon. Ekologinen kestävyys on kestävän kehityksen perusta, se mahdollistaa kaiken muun kestävyyden, sosiaalisen, taloudellisen ja kulttuurisen. Ilman toimivaa ekosysteemiä ja luonnon tarjoamia elämää ylläpitäviä palveluita, kuten puhdasta vettä tai ilmaa, vakaata ilmastojärjestelmää, viljelykelpoista maaperää ja monimuotoista luontoa, yhteiskunnat eivät voi hyvin ja taloudet eivät voi toimia.

2. Ympäristö- ja kestävyyskasvatuksen merkitys kestävän kehityksen edistämisessä

Selonteko tunnustaa koulutuksen ja sivistyksen merkityksen kestävän kehityksen edistämisessä. Sen mukaan *kestävän kehityksen periaatteet ovat käytössä kaikilla koulutusasteilla varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle (myös ammatillinen), ja myös korkeakoulut ovat laajasti sitoutuneet edistämään kestävää kehitystä.* On myönteistä, että ekososiaalinen sivistys on sisällytetty kansallisiin kasvatusta ja opetusta ohjaaviin valtakunnallisiin suunnitelmiin.

Kestävän kehityksen tavoitteita on vaikea saavuttaa laajasti ilman laadukasta ja suunnitelmallista ympäristö- ja kestävyyskasvatusta. Kestävän kehityksen käytännön toteutuksen laatu vaihtelee eri oppilaitoksissa ja kunnissa. Vaikka kestävä kehitys on mukana valtakunnallisissa kasvatusta ja opetusta ohjaavissa asiakirjoissa, on merkille pantavaa, että mikäli toimijalla ei ole omaa kestävän kehityksen suunnitelmaa, johto ei tue kestävyyskasvatuksen toteuttamista aktiivisesti tai jos toiminta on yksittäisen opettajan varassa, laadukkaan kestävyyskasvatuksen ja ekososiaalisen sivistyksen periaatteiden toteutuminen ei ole mahdollista. Esimerkiksi Vihreä lippu -ohjelmassa

mukana olevissa päiväkodeissa, kouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa ympäristö- ja kestävyyskasvatusta tutkitusti toteutetaan osallistavasti, järjestelmällisesti ja suunnitelmallisesti.

FEE Suomi esittää, että ympäristö- ja kestävyyskasvatus näkyy vahvemmin selonteon linjauksissa. Konkreettisena toimenpiteenä valtakunnallinen Kestävä koulu –ohjelma, johon eri kasvatus- ja opetusalan toimijat lähtevät mukaan Liikkuva koulu –periaatteiden mukaisesti. Kestävä koulu edistäisi Agenda2030-tavoitteiden toteutumista sekä mahdollistaisi kestävän kehityksen tavoitteiden mukaisten tietojen ja taitojen oppimista. Ympäristö- ja kestävyyskasvatus on keskeinen väline kestävyystoimien jalkauttamisessa koulutukseen, työelämään, päätöksentekoon ja suomalaisten arkeen.

Johtopäätökset

Suomi on sitoutunut Agenda2030-toimintaohjelmaan edistämään kestävää kehitystä sekä kansainvälisesti että kansallisesti, myös kasvatuksen ja koulutuksen keinoin. On rohkaisevaa, että kestävän kehityksen välttämättömyys ja kestävyys- ja ympäristökasvatuksen merkitys tunnustetaan valtiollisella tasolla ja että niiden edistämiseen panostetaan. Kasvatuksella, koulutuksella ja sivistyksellä on keskeinen rooli ympäristötietoisuuden, tulevaisuustaitojen, osallisuuden ja kestävän elämäntavan vahvistamisessa – niin varhaiskasvatuksessa, eri koulutusasteilla kuin myös aikuiskasvatuksessa.

Ympäristö- ja kestävyyskysymykset ovat ajankohtaisempia kuin koskaan, ja ne määrittävät tulevaisuuttamme pysyvästi. Korkealaatuinen ja vaikuttava ympäristö- ja kestävyyskasvatus, joka tukee kestävää elämäntapaa ja hyvinvointia, on välttämättömyys. Liikunta, kulttuuri ja taide kytkeytyvät tiiviisti ympäristökasvatukseen, ja ne voivat tarjota voimavaroja kestävien arvojen juurruttamiseen. Jotta kestävyystyötä voidaan tehdä tehokkaasti, laadukkaasti ja pitkäjänteisesti, on välttämätöntä vahvistaa ympäristö- ja kestävyyskasvatuksen yhteistyötä, resursseja ja suunnitelmallisuutta.

FEE Suomi pitää selonteon linjauksia pääosin myönteisinä, mutta peräänkuuluttaa laajempia toimia ekologisen kestävyyden ja kestävyyskasvatuksen vahvistamiseksi. Laadukas ja systemaattinen ympäristökasvatus ja -koulutus ovat avain siihen, että tieto ja huoli muuttuvat käytännön kestävyysratkaisuiksi yhteiskunnassamme.

Ympäristökasvatusjärjestö FEE Suomi ry:n puolesta,

Anna Muotka, toiminnanjohtaja
Marjo Pakkanen, puheenjohtaja